

Jelige: „A megbízható hely”

EGY KÖNYVTÁROSTANÁR EMLÉKEI

Mottó: „Ön még mindig a könyvtárat tekinti hazának?

– Igen, az egy megbízható hely. Az én közösségi terem Csokonai Vitéz Mihályból és nem a turulból nő ki.”

(Esterházy Péter)

A könyvek iránti szenvedélyes érdeklődés és az olvasás szeretete nálam a kisiskolás kor elején kezdődött és a mai napig tart. Volt egy nyári délután, amikor Haraszi tanító néni meghívta osztályát, hogy öreg fájáról szedjük le a cseresznyét. A fél osztály jelentkezett. Senki ne kérdezze milyen volt a cseresznye, mert én már az elején betévedtem a tanító néni lakásába. Ódon régi bútorok, festmények a falon, porcelánok üveges szekrényben éssok-sok könyv. Roskadoztak a mennyezetig érő polcok. Súlyos könyvek, sötétkék kötésben, rajta arany betűkkel: RÉ-VA-Y.

- Az egy lexikon, abban mindent megtalálsz, amire kíváncsi vagy. Vedd le a polcra, lapozz bele! Hát így kezdődött. Haraszi tanító néni még azt is mondta, hogy a község házában van a kölcsönkönyvtár, ha olvasni szeretnék oda iratkozzak be, ott mindent megtalálok, még a Révayt is. Másnap megkerestem a könyvtárat. Benke Ferencné, ez volt a neve a jószágos könyvtárosnak, aki elindított az olvasás mesebeli útján. Futottam végig a Rákóczi utcán hazáig, kifulladásig, örömtől csillogó szemmel anyámhoz. Kevés gondolkodás után aláírta a jelentkezési lapot, de csak azzal a feltétellel, hogy neki is mindig kölcsönzők könyvet. Elsőként hoztam az Anna Kareninát. Halomnyi könyvvel tértem haza: „Misi mókus”, „Tolsztoj mesék”, „Állatmesék”, „Tündérmesék”. Az Anna Kareninát elfelejtettem. Nagyot csattant fejemen az orosz mesék kötete. -Tolsztoj, itt a neve, ő írta az Anna Kareninát.

S így folytatódott.

Az általános iskola további éveiből is a könyvekre az olvasásra emlékszem legjobban. Anyám napközibe íratott, ott ebédet is kaptam, mégis gyakran megszöktem, hogy otthon olvashassak. Megismerkedtem a gyermek- és ifjúsági irodalom klasszikaival. Emlékszem az első felnőtt regényre – drága könyvtárosom ajánlotta – Szabó Magda: Az őz című regénye volt, s ezzel léptem be a felnőtt irodalom bűvkörébe. Praktikus okokból Közgazdasági Technikumba jelentkeztem, a könyvelést és statisztikát nem szerettem továbbra is az irodalom vonzott.

A közepesre sikerült érettségi után, anyám legyőzve nevelőapám ellenállását (Most már dolgozzon a kisasszony!) adott még egy esélyt továbbtanulásra. Az akkor még létező Debreceni Tanítóképző Népművelő – Könyvtár szakára jelentkeztem. A magyar felvételem kiválóan, a történelem nagyon gyengén sikerült, nem vettek fel. Mint képesített tervező és statisztikus a Szegedi Textilművekben kezdtem dolgozni kicsit csalódottan és boldogtalanul. Az üzem könyvtárát az első pillanatban megtaláltam és a nekem kedvező elfoglaltságot is. Írni kezdtem az üzem Budapesten megjelenő országos lapjában, a Textiléletben. Tudósítást, interjút, üzemi eseményekről, ünnepekről. Riportokat dolgozókkal, szakmunkástanulókkal. Nagyon szerettem ezt a munkát, az emberekkel való állandó kapcsolat, beszélgetések munkások életéről, gondjairól, ez volt a feladat. Ennek köszönhetően az üzem vezetése támogatta továbbtanulási szándékomat, és az 1968/69-es tanévtől a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi karára nyertem felvételt.

Az egyetemi évek alatt – egyéni levelező hallgatóként – nagyon sok volt a pótolni valóm irodalomból, és nyelvészetből.

Diplomámat a magyar nyelv- és irodalom tanári szakon az 1973/74-es tanévben szereztem meg – gyermekem születése miatt egy év késéssel – kaptam kézhez. Szakdolgozatom Németh László Egető Eszter című regényének stilisztikai szempontú elemzése volt.

Hamarosan munkahelyet változtattam, az irodai munkát felcseréltem az üzem területén működő szakmunkásképző intézettel. Igazgatónőm, Szajbély Mihályné csak kevesebb fizetéssel tudott átvenni, de sokkal nagyobb volt az öröm, hiszen magyar nyelvet és irodalmat taníthattam és már az első évben egy osztályt is kaptam.

Beszéltem velük könyvekről az olvasás fontosságáról, az olvasás szeretetéről, versekről.

Bár iskolánk a Könnyűipari Minisztérium irányítása alá tartozott az oktatási törvények és rendeletek ránk is vonatkoztak.

Ekkor vált kötelezővé minden iskolában könyvtár alapítása, melyet diák és tanár egyaránt használhat. A könyvtár megalapítását 20 ezer forint összeggel támogatták. Ebből a pénzből akkor 500 kötet könyvet vásárolhattunk.

Arról nem szólt a rendelet, ki gondoskodik a továbbiakban a gyarapításról és kölcsönzésről, tehát ki is legyen a könyvtáros?

A könyvtárosságot így megkaphattam, mint különleges ajándékot, nem járt vele bér, órakedvezmény, de teljesülhetett életem nagy vágya könyvek között dolgozni.

Első feladatomban a tanári és diákkönyvtár készletének egybefésülése volt. A tanári részleg elsősorban kézikönyvekből, lexikonokból, szótárakból, tanítási segédletekből állt.

S volt még az iskolának 300 darabból álló hanglezárási készlete is. A kevéske diákrészleg pedig kötelező olvasmányokból, írói életrajzokból és tankönyvekből állt. Szaktantermekben pedig a szakma (fonó, szövő) anyagismereti, technológiai, áruismereti könyveket tartották.

Elkészült az első saját könyvtári bélyegzőnk, megtörtént a könyvek állományba vétele, leltári számmal való ellátása, a valóságban még minden könyv eredeti helyén maradt.

Eltelt még egy-két tanév, amikor a testület „kinötte” a tanári szobát s annak 16 négyzetméteres helyére költöztettük diákjaimmal a könyveket. Szekrényekbe, mert az állt rendelkezésünkre.

De ez már „könyvtár” volt!

El tudtuk különíteni a kézi- és szakkönyveket és a szépirodalmat, asztal is került a helyben olvasásra. Megindult a kölcsönzés.

Egyre nagyobb szükségét éreztem, hogy könyvtári területen is gyarapítsam tudásomat.

Sokat jelentett, hogy a város és később a megye iskolai könyvtárosai szakmai csoportba tömörültek s lehetőség volt a tapasztalatcserére. Legkedvesebb barátaim ma is ebből a körből kerülnek ki.

Vezetőnk Varga Ferenc az egykori Vasútforgalmi Szakközépiskola könyvtárosa volt. Tőle tanultuk az iskolai könyvtári munka alapjait. Mint iskolai könyvtáros szekció csatlakoztunk a Csongrád Megyei Könyvtárosok Egyesületéhez, részt vettünk továbbképzéseken szakmai kirándulásainkon.

Varga Ferenc szigorú volt és elvárta, hogy mindenkinek legyen legalább alapfokú könyvtárosi végzettsége vagy könyvtárkezelői tanfolyama. Megtiszteltetés, hogy még ma is a barátja lehetek.

Elindított egy úton, amelyen nem volt megállás.

Többségünk nem elégedett meg az alapfokú tudással, főiskolai, egyetemi kiegészítő szakon folytattuk tanulmányainkat.

A Szegedi Tudományegyetemen és tanárképző Főiskolán akkor még nem volt könyvtáros képzés.

A tanulni vágyóknak két lehetősége volt: Budapesten az Eötvös Tudományegyetem Bölcsészettudományi kara vagy ennél kedvezőbb megoldásként a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola ajánlata volt. Helyet adott az államvizsgának és konzultációknak.

A felkészítés elméletben és gyakorlatban Szegeden a Somogyi Könyvtárban és részben az Egyetemi Könyvtárban volt.

A Nyíregyházi Főiskola könyvtáros kiegészítő szakát az 1983/84-es tanévben kezdtem és 1985-ben fejeztem be.

Szegeden tanárim voltak – többek között – Hajdú Géza, Gyuris György, Hajdú Ágnes, Trogmayer

Ottóné és Baricz Zsolt.

Gyakorlatként figyelembe vették saját iskolánkban végzett könyvtári munkánkat, s megismerkedtünk a közművelődési könyvtári környezettel is.

Iskolánk könyvtári állománya szépen gyarapodott, az induló 5-600 kötet ekkorra már nyolcezernyi lett. Munkámért órakedvezményt kaptam a Magyar Könyvtárosok Egyesületének tagjaként országos rendezvényeken, továbbképzéseken vehettem részt.

A rendszerváltozás, az ipar átalakulása, nagyüzemek megszűnése iskolánkat is érintette. Székhelyünk a Szegedi Textilművek megszűnt. Az időközben szakiskolává alakult intézmény felvette Bakay Nándornak, Szeged neves gyáralapítójának nevét, de mindössze három évig viselhette, el kellett hagynia az üzem területét.

Összevonásra került a város másik, régebbi hagyományokkal rendelkező Textilipari Szakközépiskolájával.

Költözött a könyvtár is nyolcezernyi kötetével. A könyvek dobozolásában én és tanítványaim nagy gyakorlatra tettünk szert.

Könyvtárosi pályámon ebben az időben vettem át Varga Ferentől a megyei középiskolák szakfelügyeletének feladatát, bár szívesebben nevezném szaktanácsadásnak.

A vezető vagy ellenőrző szerep nem volt örömmre. A látogatásokból én is sokat tanultam és igaz barátokra tettem szert.

Az összevont textilipari iskolák hamarosan felvették Tisza Lajos nevét. A könyvek száma hirtelen hússzezerre gyarapodott, és az iskola alagsorában két tanteremnyi helyet foglalt el.

Később pályázat útján nyert pénzből bővült még egy olvasóteremmel és új bútorokat polcokat kapott.

Az olvasótermet mobil gördülő ajtó zárta el a kölcsönző tértől így szükség esetén ott kicsoportos nyelvi órákat, szakköröket, lehetett tartani a könyvtár nyitvatartási idejében is.

Az olvasótér egyben a kézikönyvtár funkciót is betöltötte, itt helyeztük el a nem kölcsönözhető állományt, helyet adott a helyben olvasó vagy órára készülő diákoknak is.

A tanulók körében természetessé vált a szinte mindennapos könyvtárhasználat, kölcsönzés.

Az informatika tárgy keretében bevezetésre került a könyvtári informatika, könyvtár használati órák tartása minden évfolyamon, egymásra épülő tematikával.

A CSOMEKÖV évente rendezett könyvtárhasználati versenyekre csapatot készítettünk fel. Ennek a programnak dr. Lukátsy Sarolta volt elindítója és lelkes gondozója egészen napjainkig.

A szakmai képzés profilja alaposan megváltozott, megszűnt az üzemi háttér, alig volt szükség fonó- és szövönőkre. A ruhaipari képzés vált elsődlegessé, férfi és női szabászokra, varrónőkre volt szükség. Előtérbe került felnőtt oktatásban is a divattervezés és modellezés.

A rajztanítás felzárkózott a követelményekhez, s ezt a változást szorosan követte a könyvtári állomány átalakulása is. Öltözködés- és viselettörténet, divattörténet irodalmából gazdag anyag gyűlt össze, tanulóink és tanáraik minden szakirodalmat megtaláltak a könyvtárban. Szoros kapcsolat alakult ki a Göttinger Kiadóval, amely a fenti irodalom, és tankönyvek kiadására szakosodott.

A könyvtárban is megjelent a számítógép és elkezdődött az állomány számítógépes feldolgozása. Két félállású könyvtárosi státuszt kaptunk én akkoriban már nyugdíjasként dolgoztam.

Akkor még nem tudtam, hogy hamarosan újabb költözés előtt áll iskolánk és könyvtára.

Textil és ruhaipari iskolánkat összevonták a Kossuth Zsuzsanna Egészségügyi Szakközépiskolával.

Soha sem derült ki milyen meggondolás alapján, hiszen tanulólétszámunk nem csökkent sőt nappali tagozaton „intenzív” képzésként szakmai képesítéssel rendelkezők érettségire felkészítése folyt.

Egy megszűnő lakótelepi általános iskola épületébe költöztünk.

Fiatal, lelkes kolléganőt kaptam főállású munkatársnak és vezetőnek. Nagyarányú selejtezéssel indítottunk, hiszen a szakirodalom jelentős része fölöslegessé vált .

Nagy munka volt a két merőben más összetételű könyvállomány összefésülése.

Sikerült a bútorok nagy részét is átmenteni és beépítésre került a mobil olvasótermi ajtó is.

A kezdetlegesebb füzetes kölcsönzést itt már felváltotta a számítógépes kölcsönzés. A diákok és

tanárok otthoni gépeiken is követni tudták kölcsönzéseiket, az állomány változását.

Sikerként könyvelhettük el, hogy a könyvtárba négy számítógép került a tanulók használatára, lényegesen megnövelve ezzel a látogatottságot.

A mi feladatunk volt, hogy érdeklődésüket a könyvek, az olvasás felé fordítsuk.

Fiatal munkatársam ügyes és leleményes volt a könyvtár díszítésében, vonzó és látványos dekorációval, plakátokkal hívta fel a figyelmet az újdonságokra. Könyvajánlás, nevezetes évfordulók, rejtvények, versszövegek tették vonzóvá könyvtárbelsőt.

Én a tanulókkal való egyéni beszélgetésben jeleskedtem és gyakran nem csak könyvekről és irodalomról esett szó.

Egy iskolai könyvtár állománya óhatatlanul tükrözni fogja a könyvtáros érdeklődési területét is.

Munkatársam természettudományos érdeklődésű és végzettségű volt így kialakulhatott a gyarapításban és a tájékoztató munkában is egyfajta egészséges egyensúly.

Az iskolai könyvtáros soha nem lehet meg kollégái tanácsai és az állandó kapcsolattartás nélkül.

Különös pálya a miénk, a könyvtárostanároké, eldöntetlen kérdés, hogy könyvtárosok vagy tanárok vagyunk-e valójában? Vagy egyik sem, csupán nevelők, olvasóvá nevelők, a könyvtár ismeretére a könyvek szeretetére nevelők.

Elérni, hogy mindennapos igénnyé váljon az olvasás, a tanulóévek után is.

A nyolcvanas években Varga Ferenc majd én is sokat vitáztunk értetlen iskolaigazgatókkal: fogadják el, hogy a könyvtáros is „tanár”. Joga van a tanárokat megillető kedvezményekre, szabályozott munkaidőre és nyári szabadságra.

Ezt sikerült elérni.

De vegyenek kézbe egy ballagási meghívót bármelyik évből. Megtalálják-e a „tanáraink voltak” névsorban az iskola könyvtárosának nevét. A májusi tablók sokaságán sem találunk könyvtáros nevet vagy arcképet.

Igen ritka az az iskola ahol pedagógusnapon, vagy évzáráskor a könyvtárosnak is jut egy szál virág.

Felkészületlenül ért és nem esett jól, hogy 2009-ben életbelépő törvény szerint, nyugdíj mellett nem dolgozhattunk az oktatás területén. Még éreztem erőt és kedvet a további munkához.

Hamarosan a részmunkaidős státuszt is elvették.

Nincs panaszra okom, hiszen életem legszebb évei volt az iskolai könyvtárban végzett munkám.

Életem folyamán számtalan elismerést, kitüntetést kaptam. Álljon itt befejezésként az a levél, amit egyik kedves tanítványom írt nyugdíjazásom idején s amely minden elismerésnél többet ér.

„Részemről megtiszteltetés, hogy megismerhettem Icuka nénit, az egyik legkedvesebb, legközvetlenebb embert, akivel eddig találkoztam. Mindig mosolygott egy pillanatig sem lehetett őt rosszkedvűnek látni. Ha valaki bement a könyvtárba, azonnal félbehagyott mindent és az érkező segítségére sietett. Őszinte, jólelkű, jókedvű ember, teli energiával és empátiával, akin látszott, hogy mennyire szereti a munkáját.” (T.A.)

Szeged, 2014.május 30.